

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

4 Qua ex culpa in contractibus quis teneat[ur].

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

merat duodecim species, donationem, inquam, permutationem, cambium, emptionem, venditionem, mutuum, commodatum, Accommodationem, quæ est commodatum reciprocum, locatum, conductum, pignus, hypothecam. Secus vero in 4. sententiarum, dist. 15. quæst. 2. art. 2. quinque tantum species constituit; permutationem, emptionem, mutuum, commodatum reciprocum, locationem. Gerson; teste Conrado, loco citato, refert octo genera contractuum; Donationem, Permutationem, Emptionem, Mutuum, Commodatum, Locationem, Emphyteusim, Pignus. Hæc autem tanta contractuum varietas, & diuisio inde profecta est, quia quidam contractus innominatos, cum nominatis enumerant. Alij vero excludunt.

Rursum, quidam contractus, in quibus ex vna tantum parte obligatio est, inter species contractuum, reponunt, cuiusmodi sunt, Donatio, Pollicitatio, & Sepulchrum. Alij vero à numero contractuum rejiciunt; quia eos solum volunt esse contractus, ex quibus reciproca obligatio gignitur. Quidam insuper species contractuum duntaxat recensent, qui per se solum ab alijs separati consistunt, ac proinde excipiunt eos contractus, qui semper ad alios accedunt. Præterea sunt qui tanquam contractus distinctos constituant eos, qui sibi inuicem respondent, & ad se vicissim referuntur: vt sunt emptio, & venditio, locatio, & conductio. Ita, vt quatuor contractus esse dicantur. Alij vero, duos tantum esse contractus eiusmodi affirmant, quamvis quatuor nominibus vocentur. Sunt denique alij, qui inter contractus collocent etiam eos, qui non contractus, sed quasi contractus sunt, cuiusmodi est transactio, acceptilatio, compromissum, tutela, cura, negotia gesta.

His positus, vt Contractus methodo, & arte, numerentur, & tradantur, dicendum videtur. Primo, quatuor esse contractus innominatos. Do, vt des: Do, vt facias: Facio, vt facias: Facio, vt des, qui sunt velut genera quædam contractuum nominatorum.

Secundo, iuxta aliquorum sententiam quinque, aut secundum alios sex sunt contractus, qui rei traditione complentur, mutuum, scilicet, commodatum, precarium, depositum, pignus, permutatio.

Tertio, quatuor sunt contractus, qui consensu perficiuntur; Emptum, Locatum, Societas, Mandatum.

Quarto, quatuor sunt contractus, qui ad alios nominatos rediguntur, vt censuales contractus, cambium, emphyteusis, feudum. Nam censuales contractus, est quædam venditionis species. Cambium, est quædam vnus pecunie cum alia pecunia permutatio. Emphyteusis, & feudum, sunt quædam rei in longum, vel in perpetuum tempus locationes.

Quinto, quatuor sunt contractus dubij apud Auctores, quia cum in illis, vel ex vna tantum parte existat obligatio, vel sit contractus, & obligationis dissolutio, Scriptores aliquando quidem contractus appellant, aliquando à contractibus repellunt. Hi autem sunt stipulatio, donatio, pollicitatio, transactio. Ego vero in hæc libris contractum accipiam, vt est actus inter duos, vel plures, qui ex eorū consensu obligationem, vel reciprocam, vel non reciprocam producit. Vnde tres sunt contractus, in quibus ex vna tantum parte existit obligatio; vt donatio, stipulatio, pollicitatio, siue promissio, & vnus, qui potius est obligationis solutio, & liberatio ex consensu eorum, qui antea contraxerant, videlicet transactio.

Sexto, sex sunt alij contractus, quorum aliqui in tractatione contractuum non numerantur; Alij vero inter contractus à quibusdam reponuntur, ab alijs vero non item. Hi sunt, fideiusoris obligatio, ea item, quæ merito dici potest, periculi susceptio, & vulgo dicitur assicuratio, sponso, ludus, sponsalia, matrimonium: quorum vltima duo; quia non sunt rerum contractus, sed personarum, ideo inter contractus reponi minimè conueniunt. Cætera vero; quia, vel cum alijs contractibus coniunguntur, vel ad contractus nominatos, vel inno-

minatos reducuntur, prætermittuntur à multis.

Vltimo, præter has contractuum species, sunt & alia, quæ communiter, quasi contractus vocantur, quamvis eorum aliquæ Contractus etiam soleant appellari, cuiusmodi est acceptilatio, compromissum, arbitrium, tutela, cura, negotia gesta. Ego vero, hæc omnia, & alia id genus, non contractus, sed quasi contractus appello; de quibus etiam breuiter tractabo.

Secundo queritur, Quomodo contractus à quasi contractibus distinguantur? Respondeo, contractum, siue ex vna parte tantum, siue ex vtraque hinc, & inde obligationem pariat, requirere consensum eorum, qui contrahunt: at vero quasi contractus, siue ex vna parte, siue hinc, & inde obligationem producat, talem consensum non requirit, sed sit sine consensu alterius: Ita, vt quasi contractus fiat nobis inscius, vel etiam inuitus. Sit exemplum: Caius gerit vtiliter negotia Titij absentis, & ignorantis, cum eo quasi contraxisse videtur, & tamen inscio Titio. Item officio Iudicis, Titius cogitur suscipere tutelam, vel curam Seij, ideo cum Seio, quasi contrahit; quia inuitus compellitur curarum huiusmodi onus suscipere, ac sustinere. Quod si reciprocam obligationem gignat, potius est contractus dissolutio, quam contractus. Verbi gratia. Quamvis in transactione, compromisso, & alijs huiusmodi actionibus, sit obligatio ex vtraque parte, non tamen contractus, sed quasi contractus dicuntur, quia sunt contractuum præteritorum, & obligationum solutiones. Transactio enim est de re dubia, & lite incerta, & nondum finita, pactio, non gratis, sed aliquo dato, vel recento, vel promisso. *l. 1. ff. de Transactionibus, & l. Transactio. C. eodem tit. cap. Super eo. eodem titulo.* Per transactionem igitur lis dirimitur, & debitum dubium, & incertum dissoluitur: ac proinde non contrahitur, sed potius contractus præteritus finitur. Sic etiam acceptilatio, non est contractus; sed potius contractus, siue obligationis, & debiti solutio, vt constat, ex *l. 1. ff. de Acceptilationibus, & Institut. Quibus modis tollitur obligatio, & litem per acceptilationem.* Idem Iuris est de compromisso, & Arbitrio.

Qua ex culpa quis in contractibus teneatur.

CAPVT IV.

SCIENTIUM est in contractibus spectanda esse tria; Dolus, Culpam, & Casum fortuitum. Dolus, est caliditas, fallacia, machinatio ad circumueniendum, vel decipiendum aliquem adhibita. *l. 1. ff. de Dolo.* Culpam est, imprudentia, vel inscitia, qua quis ignorat, quod scire deberet. Est itidem negligentia, qua quis non prouidet, aut non cauet; aut non facit, quod alioqui prouidere, cauere, vel facere deberet.

Differt culpa à Dolo, quod Dolus est ex animo, & voluntate nocendi: Culpam vero est, vel cum scientia quidem, sed sine voluntate lædendi, vel sine scientia, & proposito lædendi.

Casus fortuitus est inopinatus rei euentus, qui hominum prouidentia cauere, aut præuideri non potest, vt mortis seruatorum absque vlla culpa, latronum, vel hostium incurfus, piratarum insidie, ruina, tumultus, naufragium, fuga seruorum, qui custodiri non solent. *Hæc omnia habentur ex l. in rebus commodatis. §. 1. ff. commodati.*

Porro culpa, in Iure Ciuili triplex dicitur, Lata, Leuis, & leuissima. Latam culpam ius appellat, non intelligete, vel non nosse, quod omnes intelligunt, vel nouerunt. *l. Lata. ff. de Verbo significat.* Sic etiam lata culpa est, non facere, vel non prouidere, vel non cauere, quod omnes faciunt, vel prouident, vel cauent. v. g. Depositum apud te librum, tu reliquisti eum in domo tua foribus aperis, super scammum, quem Titius surripuit: Lata culpa fuit in re; quia

te; quia non fecisti, quod omnes cauti, & prudentes facere consueverunt. Leuis culpa est, non facere, quod homines diligentes faciunt: veluti, commodauit tibi Caius vestem, tu vero eam reliquisti in arca clauis non obserata; quæ vestis deinde furto est sublata. Leuem culpam admisti, quia non fecisti, quod homines alioqui diligentes faciunt.

Leuissima culpa est, Non facere, quod homines diligentissimi facere soleant. *l. Si putator. ff. Ad legem Aquilianam. & l. Titius. ff. de Officio Præsidis.* Vt, Caius deposuit apud Titium vasculum; & Titius illud posuit in arca, & clauis eam obserauit, sed non animaduertit, vel non obseruauit an arcam obseruaret; & ita arca non clausa exiit domo, & vasculum ibi seruatum alius abstulit, leuissima fuit culpa Titii.

Hi s. politis, tres præceptiones, quæ dicuntur Regule, ex ipso Iure Canonico, & Civili colliguntur, ac cogitandum, ex qua culpa quis in contractibus teneatur.

Prima Regula est hæc: Quando contractus est in utilitatem solius accipientis, tunc accipiens tenetur non solum ex dolo, & culpa lata, sed ex leui, & leuissima, vt in commodato, quod plerumque solum est gratia accipientis. *Hæc Regula colligitur expresse ex l. Contractus. ff. de Regul. Iuris. & confirmatur in cap. 1. de Commodato.* Eam habet Glossa, in citata *l. Contractus.* Glossa itidem in cap. 1. de Commodato. Et huiusmodi prima Regula ex ipso Iure naturali locum, & vim habet, vt patet.

Ex quo fit, vt merito refutetur, quod docet, Sotus *lib. 4. de Iustitia, quæst. 7. art. 2. conclus. 4.* videlicet, eum, qui commodatum accipit, nequaquam teneri secundum conscientiam ex leui culpa, quæ lethale peccatum non sit, quæ profecto sententia pugnat cum Iure Civili; in *l. Contractus modo citata:* cum Canonico item Iure. *cap. 1. de Commodato.* Vnde Iure optimo eam refellit Nauarrus in *Manuali cap. 17. num. 184.* Aduertatur enim Sotus in hoc, omnibus, tum Civilibus, tum Canonici iuris Doctores, imò etiam Theologis: vt constat ex Siluestro verbo, *Culpa, quæst. 4. & verb. Commodatum, quæst. 8.* & Angel. eod. verb. *num. 4. & verb. num. 4. & verb. Commodatum, num. 11.*

Obijcies, verisimile non est, eum, qui commodatum accipit, obligari secundum conscientiam ex leuissima culpa, quæ veniale tantum delictum sit. Respondeo, huiusmodi obligationem non nasci ex peccato, sed ex natura, & conditione contractus: nam vis, & ratio commodati hoc habet, vt, qui accipit, debeat esse diligentissimus in custodienda re accepta: Nam qui commodat, rei usum gratis, & liberaliter concedit, & qui accipit, in suam tantum utilitatem accipit: ergo debet rem commodatam custodire ea diligentia, qua res suas custodit.

A prædicta Regula excipitur Precarium, quod solum in utilitatem recipientis est, & tamen is, qui rem precario recipit, ex dolo, & lata culpa tenetur, non ex leuissima, vel leui, vt constat ex *l. Contractus. ff. de Regul. Iuris,* vbi dicitur; [Contractus quidam dolum malum duntaxat recipiunt, quidam, & dolum, & culpam: dolum tantum, depositum; & precarium.] Et *l. Quæsitum est. ff. de Precario;* verba sunt hæc. [Et illud annotatur, quod culpam non præstat is, qui precario rogauit, sed solum dolum: quamuis is, qui commodatum susceperit, non tantum dolum, sed culpam præstat.]

Quæres cur Precarium à supradicta Regula excludatur, eum solum sit gratia accipientis? Respondeo cum Iuriconsulto Vipiano in citata *l. Quæsitum est, vers. Nec inuenit;* vbi ait: [Nec inmentò dolum solum præstat is, qui precario rogauit, cum tantum hoc ex liberalitate descendat eius qui precario concessit; & satis sit, si dolum tantum præstetur, culpam tamen doli proximam contineri, quis merito dixerit:] Sententia legis est, Merito qui precarium accipit, ex dolo, & lata culpa tantum tenetur: quia precarium toto tempore, quod quis illud habet, ex liberalitate dantis existit; ac pendet; ac proinde quando-

cunque voluerit, qui precario concessit, rem suam potest repetere. At commodatum, quamuis gratis, & liberaliter datur, datum tamen iure repeti non potest, antequam is, cui datum est, utatur eo ad eum finem, ad quem accipit; & propterea qui commodatum accipit, ex leui, & leuissima culpa obligatur; non autem qui precario habet.

Secunda Regula, Quando contractus est in utilitatem solius dantis, tunc accipiens tantummodo tenetur ex dolo, & culpa lata, non ex leuissima, aut leui, vt in deposito. *Hæc Regula colligitur ex l. Contractus, superius allegata, & l. Si ut certo. ff. Interdum. ff. Commodati. l. 1. §. Is quoque. ff. de Actionibus, & obligationibus. & Infirmis. Quibus modis contrahatur obligatio. §. Præterea.* Atque hæc quidem Regula cum ipso Iure naturali conuenit; quia depositum tantummodo est gratia eius, qui rem apud alterum deponit: ergo sibi imputare debet, si non eam deponit apud hominem diligentem, & fidum.

Oppones in prædictis legibus haberi, eum, qui depositum suscepit, solum ex dolo, & non ex culpa obligari: ergo non tenetur ex lata culpa. Respondeo, Leges, & Iura lata in culpam cum dolo æquare. *l. Quod Nerui. ff. Depositi, & l. Magna diligentia. ff. de Verbor. significationibus. & l. si Mensor factum modum dixerit. & l. Is cui. §. Si hares. ff. de in possessione legatorum.* Vnde quando Leges, & Iura dicunt, in contractibus culpam esse præstandam, culpe nomine intelligunt aliquando leuem, & aliquando leuissimam. Quando itidem decernunt, vt in contractibus dolum solum, non culpa præstetur, appellatione doli comprehendunt latam culpam; & culpe nomine accipiunt leuem, & leuissimam.

Tertia Regula est: Quando contractus est in utilitatem vtriusque, tunc accipiens, non solum ex dolo, & culpa lata, sed etiam ex leui tenetur, non tamen ex leuissima: vt in empto, & vendito; locato, & conducto, & societate. Hæc Regula continetur in *l. Contractus. ff. de Regul. Iuris,* vbi dicitur, dolum, & culpam recipere contractus sequentes, videlicet, mandatatum, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum. Quo in loco Iuriconsultus cum vendito, pignore, locato, qui sunt contractus gratia vtriusque, coniungit mandatatum, & commodatum, qui tamen duo contractus non videntur cedere in utilitatem vtriusque: nam mandatatum solum est gratia mandatoris, & commodatum eius qui accipit.

Reuera Iuriconsultus coniunxit mandatatum, & commodatum cum alijs contractibus, qui sunt in utilitatem vtriusque; quia commodatum quamuis plerumque sit gratia solius accipientis, aliquando tamen est etiam gratia dantis, & accipientis. Vt si ego tibi commodem vasa argentea, vt communem amicum meum, & tuum excipias. Mandatum itidem frequenter est solius gratia mandatoris, sed aliquando etiam est in utilitatem eum dantis; tum accipientis mandatatum, vt suo in loco dicam. Præterea Iuriconsultus in dicta *l. Contractus* solum duo membra contractuum constituit. At ut enim, inquit, sunt contractus, in quibus solum dolum præstatur, aut in quibus dolum, & culpa: Vbi nomine doli, intelligit latam culpam; & culpe appellatione leuem, aut leuissimam. Ac ideo coniungit mandatatum, & commodatum; cum vendito, pignore, & locato.

Quæstio esse poterat, Qua ex culpa teneatur quis in quali contractibus? Sed hanc quæstionem inferius tractabo, cum ad quasi contractus accedam.